

Udkast

Forslag

til

lov om ændring af lov om social service

(Pædagogiske læreplaner i dagtilbud til børn)

§ 1

I lov om social service, jf. bekendtgørelse af lov om social service nr. 764 af 26. august 2003 foretages følgende ændringer:

1. Efter § 8 indsættes:

"§ 8 a. Det enkelte dagtilbud skal udarbejde en pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen ½-2 år og aldersgruppen 3 år til skolealderen. For den kommunale dagpleje udarbejdes læreplanen for alle dagplejehjem tilknyttet den kommunale dagpleje.

Stk. 2. Den pædagogiske læreplan skal med udgangspunkt i sammensætningen af børnegruppen beskrive, hvordan dagtilbuddet arbejder med fastsatte indholdstemaer og mål for læring, herunder hvordan udsatte børns læring og udvikling understøttes. Læringsmålene er fælles overordnede mål for, hvilke kompetencer og evner som læringen i dagtilbuddet skal lede frem imod ved barnets 3 års alder og ved overgangen til skolen. Socialministeren fastsætter nærmere regler for indhold af og mål for læring i dagtilbuddene.

Stk. 3. Bestyrelsen i dagtilbuddet og kommunalbestyrelsen godkender den pædagogiske læreplan. Læreplanen skal evalueres årligt af forældrebestyrelsen med henblik på eventuel revision."

§ 2

Loven træder i kraft den 1. august 2004.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indledning og baggrund for lovforslaget

Alle børn har behov for rum til leg, læring og udvikling.

Desværre er der børn, der ikke har samme muligheder for udfordring og læring som hovedparten af danske børn har. Børn med en belastet familiebaggrund har større risiko for at gentage forældres manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, korte og dårlige uddannelsesforløb eller misbrugsproblemer. Disse øgede risikofaktorer kaldes også negativ social arv.

Forskningen i social arv har vist, at årene før, barnet kommer i skole, er meget væsentlige for et barns videre muligheder i livet. I publikationen "En god start til alle børn" fra Ministerudvalget for negativ social arv og social mobilitet fremgår det, at jo tidligere man sætter ind med støtte til barnet, jo større er sandsynlighederne for at bryde med negativ social arv. Publikationen baserer sig på en vidensopsamling af danske og udenlandske erfaringer udarbejdet af gruppen bag forskerprogrammet "Social arv", der ledes af Socialforskningsinstituttet.

Vidensopsamlingen påpeger, at udenlandske forsøg har vist, at god dagpasning med fokus på at styrke og støtte børns intellektuelle, emotionelle og sociale evner kan bidrage til at bryde den negative sociale arv. Derfor er en mere målrettet og bevidst indsats i forhold til udvikling af børns kompetencer og færdigheder i dagtilbud væsentlig og især i forhold til børn, der ikke stimuleres og får opbakning hjemmefra.

Alle børn skal have mulighed for at opleve den tilfredsstillende, det er at gøre fremskridt, overvinde vanskeligheder og opleve, at man er en del af et fællesskab.

I 1998 trådte serviceloven (L 229), som vedtaget ved 3. behandlingen den 30. maj 1997, i kraft. Med serviceloven kom også formålsbestemmelsen for dagtilbud. Det var første gang, at man i Danmark havde en mere detaljeret beskrivelse af samfundets forventninger til indholdet i dagtilbuddene. Det signalerede, at man gik bort fra tidligere tiders opfattelse af dagtilbud som blot en arbejdsmarkedspolitisk foranstaltning. Formålsbestemmelsen præciserede, at dagtilbuddene var en del af kommunens forebyggende og støttende indsats over for børn med behov for støtte. Dagtilbuddene skulle i samarbejde med forældrene give barnet omsorg og støtte barnet i tilegnelse og udvikling af bl.a. sociale og almene færdigheder.

I 2002 og 2003 blev formålsbestemmelsen evalueret. Evalueringen undersøgte, om formålsbestemmelsen var kendt, anvendt og havde effekt. Evalueringen viste, at formålsbestemmelsen umiddelbart havde bidraget til, at det pædagogiske indhold i dagtilbuddene i højere grad var kommet på dagsordenen i kommunerne og i dagtilbuddene. Der var uden for dagtilbuddene kommet et større kendskab til, hvad der foregik i dagtilbuddene grundet en generel større synlighed og skriftlighed. Evalueringen viste endvidere, at der ikke var mange kommuner, der havde en politik for dagtilbudsområdet, hvor fokus var på det pædagogiske indhold. De fleste kommuner havde dog målsætninger i forhold til enkeltområder.

For at understøtte implementeringen af formålsbestemmelsen og for at øge fokus på kvalitetsudvikling, dokumentation og læring i dagtilbud igangsattes i 2000 projektet med titlen Kvalitet i Dagtilbud (KiD). Første fase i KiD var at afdække status, og hvilke fremtidige indsatsområder der var på området. I anden fase, som løber nu, er der over de næste år igangsat et udviklingsprojekt, der bl.a. skal udarbejde materialer til brug for arbejde med læring i dagtilbud. Der er allerede udkommet en SØLV-guide (september 2003) med eksisterende viden og eksempler på praksis, og i 2005 udkommer GULD-guiden, der bygger på ny viden om, hvordan der kan arbejdes bevidst og systematisk med læring i dagtilbud.

Der er således allerede udført mange forskellige tiltag for at kvalificere dagtilbuddenes arbejde med læring, men hidtidig har der ikke nogen sikring af, at alle dagtilbud arbejder med læring på en systematisk, synlig og kvalificeret måde.

Det fremgår af regeringens supplerende regeringsgrundlag "Vækst, Velfærd - Fornyelse II" august 2003, at regeringen ønsker at sikre, at alle dagtilbud arbejder med læring ved at gøre det obligatorisk med pædagogiske læreplaner i dagtilbud. I det enkelte dagtilbud

skal der udarbejdes læreplaner som fastlægger mål og aktivitetsforløb, så børn lærer grundlæggende færdigheder såsom evnen til at udtrykke sig og sociale færdigheder.

Det er vigtigt, at det på denne måde sikres, at alle kommuner og dagtilbud kommer til at arbejde med læring. Alle familier skal kunne være sikre på, at der er fokus på læring i det dagtilbud, de vælger. Kvalificeret og bevidst læring skal ikke kun finde sted i dagtilbud, hvor der er ildsjæle ansat.

Derfor skal der indføres pædagogiske læreplaner i alle dagtilbud.

Lovforslagets indhold og principperne for bekendtgørelsen

Der er i dag krav om, at alle dagtilbud skal leve op til formålsbestemmelsen efter servicelovens § 8. Men som evalueringen af formålsbestemmelsen viste, var der stor forskel på, hvordan de enkelte kommuner og dagtilbud arbejdede med bestemmelsen.

For at sikre, at alle kommuner og dagtilbud arbejder systematisk og bevidst med kvaliteten i dagtilbud, herunder læring, foreslås det, at alle dagtilbud skal udarbejde pædagogiske læreplaner på baggrund af overordnede fastlagte mål og temaer. Temaerne og mål vil blive udmøntet i den bekendtgørelse, der udarbejdes med hjemmel i loven. Der vil således ikke være bestemmelser om metoder, men om fælles indholdstemaer og mål for læring. Det er det enkelte dagtilbud, der ud fra temaerne og målene udarbejder læreplanen, der matcher netop deres børne- og forældregruppe, fysiske muligheder og geografiske tilhørsforhold.

Temaerne, der som minimum skal arbejdes med i dagtilbuddene, er:

Sprog (ordforråd, udtale, kendskab til skriftsprog, rim og remser, eksistensen af tal og bogstaver og hvad de kan bruges til, IT og kommunikation),

Sociale færdigheder (etablere fællesskaber med andre, føle og udtrykke empati og respekt for andre, indgå i sammenhænge med andre, kende til demokratiske værdier),

Personlige færdigheder (selvværd, grænsesætning, fantasi, kreativitet, følelser, stillingtagen, motivation og vedholdenhed),

Naturen og naturfænomener (respekt og kendskab til naturen og naturfænomener, kende kategorier som vægt, form og antal),

Æstetiske udtryksformer (udnyttelse og brug af sanser via musik, tegning, dramatik, ler m.v. og kendskab til kulturelle udtryksformer og værdier)

Herudover vil det selvfølgelig være muligt at supplere med andre temaer - alt efter hvad der er ønskeligt og relevant i det enkelte dagtilbud og kommune.

De overordnede mål i forhold til ovennævnte indholdstemaer vil fremgå af bekendtgørelsen. Det vil være mål for, hvilke kompetencer og erfaringer, som et barn på henholdsvis knap 3 år og ved overgang til skolen skal have mulighed for at have tilegnet sig.

Ens læringsmål for hele børnegruppen mellem ½ til ca. 6-7 år er ikke hensigtsmæssig,

idet læringspotentialer varierer meget i børnenes første 6 leveår, ligesom det heller ikke er tilstrækkeligt med læringsmål udelukkende for de store børn. Det er vigtigt, at der også er fokus på de mindre børns behov for stimulering og udfordring, og derfor foreslås det, at der opstilles læringsmål både i forhold til de mindre børn og de større børn. Hvis der ikke er læringsmål for de mindre børn vil det kunne betyde, at der ikke i tilstrækkelig grad kommer eller fastholdes et fokus på små børns fx sproglige og emotionelle udvikling. Disse aldersgrupper svarer i øvrigt til den typiske overgang mellem dagpleje-/vuggestue og børnehaven.

Formålet med forslaget om, at alle dagtilbud skal udarbejde og implementere en pædagogisk læreplan, er ikke at indføre skole ad bagvejen. Ligesom dagtilbud heller ikke fremover alene handler om at gøre børn skoleparate. Dagtilbud har en selvstændig værdi og funktion, i og med at det netop er det lille barns udvikling, der er omdrejningspunktet for indsatsen. Dagtilbud skal generelt sikre, at der bliver sat fokus på det hele barn, alle dets potentialer og kompetencer. Og ruste det enkelte barn til at begå sig videre i livet, herunder i skolen. Særligt i forhold til udsatte børn er det ekstra vigtigt, at barnet ikke bliver overset eller bliver stemplet som et barn med fejl og mangler. Fokus på kompetencer og potentialer er afgørende for, hvordan barnet senere klarer sig. De pædagogiske læreplaner skal være et redskab til at sikre dette.

Dagtilbuddets virksomhed bliver hermed målrettet og synlig bl.a. gennem arbejdet med de pædagogiske læreplaner. Læreplanen vil således i hverdagen være dels et redskab for dagtilbuddets personale, idet den angiver mål, aktiviteter, succeskriterier og temaer for læring og dels en måde at synliggøre dagtilbuddet på, idet det i højere grad bliver tydeligt for forældre, politikere, forvaltning og andre interesserede, hvilket pædagogisk arbejde, der foregår, og hvad målene er.

At lære forbindes ofte med noget der foregår i skolen, men læring er ikke det samme som katederundervisning. Man lærer ikke kun i skolen, men også i hjemmet, i børnehaven, på gåturen og på arbejdspladsen. Læring handler om dannelse, udvikling og forandring. Det er en proces, hvor personen omformer og udvikler sin viden, sin forståelse og sine færdigheder. Det gælder, uanset om man er barn eller voksen. Læring vedrører forskellige forhold i et menneskes liv: Dannelse af identitet (at blive sig selv i verdenen, have relationer til andre), forståelse og refleksion (at kunne begribe, se sammenhænge og at skelne) samt handling (at agere, have færdigheder og kunnen). Barnet er medskabere af sin læring, som det pædagogiske personale støtter, guider og udfordrer. Den voksne skal skabe situationer, der giver barnet mulighed for fornyelse, fordybelse, forandring og stimulering. Relationen mellem den voksne og barnet anses som central.

Der udarbejdes i dag i de fleste dagtilbud virksomhedsplaner, som i mange tilfælde beskriver, hvilke principper og aktiviteter, der foregår i dagtilbuddet. Det er hensigten, at der i mange tilfælde vil kunne arbejdes videre med virksomhedsplanen ved at tage højde for målene og indholdstemaerne i bekendtgørelsen. Nogle af disse virksomhedsplaner er allerede i dag meget udbygget, andre vil kræve et noget større udviklings- og redigeringsarbejde. Hensigten er således ikke, at der skal udarbejdes mere papir, men at dagtilbuddene fx konkretiserer, uddyber eller udvider virksomhedsplanen, således at det fremgår af den, hvordan man i det konkrete dagtilbud arbejder med de mål og temaer, der er beskrevet i bekendtgørelsen.

Endvidere er det intentionen, at læreplanerne skal sikre en bedre sammenhæng over til børnehaveklassen og skolen. Bekendtgørelsen, der vil beskrive indholdstemaer og mål, vil derfor blive udarbejdet med respekt for de bestemmelser, der gælder i forhold til børnehaveklassen og indskolingen, således at sammenhængen mellem de forskellige tilbud bliver synlig for forældrene, og således at barnet vil opleve en mere harmonisk

overgang til skolen. Hensigten er, at det øgede fokus på læring bidrager til, at barnet får et godt skoleforløb, idet lysten til at lære og fundamentale færdigheder er blevet understøttet i dagtilbuddet, og idet dagtilbud og skole samarbejder om overgangen mellem de to tilbud.

For at sikre implementering af arbejdet med læring og læreplanerne foreslås det, at forældrebestyrelse og kommunalbestyrelse skal godkende læreplanen, og at forældrebestyrelsen skal evaluere læreplanen og arbejdet med den en gang årligt for at vurdere, om læreplanen skal revideres. Hensigten er således at forpligte alle ansvarlige niveauer lige fra Folketinget, kommunalbestyrelse, forældrebestyrelse og dagtilbuddet på børns læring.

Implementeringen vil også blive understøttet via reformen af pædagoguddannelsen, temadage for seminarer og pædagogisk personale, efteruddannelse af pædagogisk personale og en central iværksat evaluering efter 3 år.

Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget skønnes at medføre samlede merudgifter på 25,0 mio. kr. i hvert af årene 2004 og 2005, 20,0 mio. kr. i 2006 og 5,5 mio. kr. i 2007 og årligt herefter. Heraf vurderes, at der i dagtilbuddene vil være et årligt merarbejde i forbindelse med at udarbejde og løbende revidere de pædagogiske læreplaner, svarende til 5,5 mio. kr.. Herudover vil der i de første år være yderligere udgifter ved implementeringen, således at de samlede merudgifter for dagtilbuddene udgør 11,0 mio. kr. 2004, 7,0 mio. kr. i 2005 og 5,5 mio. kr. i 2006. De resterende beløb anvendes bl.a. til at udarbejde efteruddannelsesstilbud for det pædagogiske personale, udsende informationsmateriale til dagtilbud, kommuner og forældre samt til effektmåling af lovændringen.

De økonomiske konsekvenser af lovforslaget skal forhandles med de kommunale parter.

Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Forslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Miljømæssige konsekvenser

Forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

Administrative konsekvenser for borgerne

Forslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

Forholdet til EU-retten

Forslaget har ingen EU-retlige aspekter.

Ligestillingsmæssige konsekvenser

Forslaget har ingen ligestillingsmæssige konsekvenser.

Andre konsekvenser

Forslaget har ikke konsekvenser i forhold til det frivillige arbejde.

Høring

Lovforslaget har været til høring hos Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund (BUPL), Pædagogisk Medhjælper Forbund (PMF), Forbundet af Offentligt Ansatte (FOA), Landsforeningen af Socialpædagoger (LFS), Dageinstitutionernes Lands-Organisation (DLO), Landsforeningen af forældre til børn i daginstitutioner (FOLA), Socialpædagogernes Landsforbund (SL), KL, Københavns og Frederiksberg Kommuner, Socialchefforeningen, Børne- og Kulturchefforeningen, Statsministeriet, Justitsministeriet, Finansministeriet, Undervisningsministeriet, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Den Sociale Ankestyrelse, Børnerådet og Det Centrale Handicapråd.

Samlet vurdering af lovforslagets konsekvenser

	Positive konsekvenser/ Mindreudgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner		25,0 mio. kr. i hvert af årene 2004 og 2005, 20,0 mio. kr. i 2006 og 5,5 mio. kr. årligt i 2007 og følgende år
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget har ingen EU-retlige aspekter	

*Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser**Til § 1*

Til nr. 1

Stk. 1

Det foreslås i stk. 1, at alle dagtilbud skal udarbejde en pædagogisk læreplan på baggrund af de indholdstemaer og mål, der angives i bekendtgørelsen, som vil blive udarbejdet som konsekvens af lovforslaget.

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes i det enkelte dagtilbud for at sikre, at arbejdet med læring tager relevante hensyn til lokale forhold såsom børnegruppens sammensætning (aldre, køn, familiebaggrunde m.v.), geografisk placering, fysiske muligheder m.v. For dagplejen udarbejdes læreplanen for alle dagplejehjem tilknyttet den kommunale dagpleje under hensyn til de to aldersgrupper (½-2 og 3-skolealder). Læreplanen kan også udarbejdes for dagplejedistrikter.

Stk. 2

Den pædagogiske læreplan skal beskrive, hvordan dagtilbuddet mere konkret vil arbejde med de anførte indholdstemaer, og hvordan det leder frem imod læringsmålene. Det skal endvidere fremgå, hvilke overvejelser om læringsmål og –aktiviteter der er i forhold til udsatte børn.

I læreplanen angives, hvordan der følges op på, om målene nås.

Det foreslås, at ministeren fastsætter nærmere regler for indhold af og mål med læring i dagtilbuddene i en bekendtgørelse. De overordnede mål og indholdstemaer vil således fremgå af bekendtgørelsen. Målene beskriver, hvilke kompetencer og erfaringer, som et barn på henholdsvis knap 3 år og ved overgang til skolen skal have mulighed for at tilegne sig. Målene vil tage udgangspunkt i indholdstemaerne, der fremgår af de almindelige bemærkninger.

Ud over de angivne indholdstemaer og mål i bekendtgørelsen kan personale og forældregruppe i dagtilbuddene supplere med andre relevante temaer og mål, ligesom kommunen også ofte vil have en børnepolitik eller indsatsområder, der vil influere på læreplanernes endelige indhold og udseende.

Stk. 3

For at sikre implementeringen af og opfølgning på læreplanerne foreslås det, dels at forældrebestyrelsen og kommunalbestyrelsen godkender læreplanen, og dels at forældrebestyrelsen en gang årligt drøfter og evaluerer læreplanen for at vurdere, om den kræver revision. I evalueringen skal der således tages stilling til om læringsaktiviteterne leder frem imod de læringsmål, der er stillet op. Det formodes, at personalet løbende som en del af læreplanen evaluerer fx delmål og læringsaktiviteter.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger.

Til § 2

Loven træder i kraft den 1. august 2004. Det foreslås, at arbejdet med læreplanerne i det enkelte dagtilbud som minimum skal påbegyndes på dette tidspunkt.

Bilag

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

*Gældende formulering**Lovforslaget*

"§ 8 a. Det enkelte dagtilbud skal udarbejde en pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen ½-2 år og aldersgruppen 3 år til skolealderen. For den kommunale dagpleje udarbejdes læreplanen for alle dagplejehjem tilknyttet den kommunale dagpleje.

Stk. 2. Den pædagogiske læreplan skal med udgangspunkt i sammensætningen af børnegruppen beskrive, hvordan dagtilbuddet arbejder med fastsatte indholdstemaer og mål for læring, herunder hvordan udsatte børns læring og udvikling understøttes. Læringsmålene er fælles overordnede mål for, hvilke kompetencer og evner som læringen i dagtilbuddet skal lede frem imod ved barnets 3 års alder og ved overgangen til skolen. Socialministeren fastsætter nærmere regler for indhold af og mål for læring i dagtilbuddene.

Stk. 3. Bestyrelsen i dagtilbuddet og kommunalbestyrelsen godkender den pædagogiske læreplan. Læreplanen skal evalueres årligt af forældrebestyrelsen med henblik på eventuel revision.